

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

ऑगस्ट महिन्यातील कामांचा तपशील

बागायती कापूस

- पांढऱ्या माशीचा प्रादुर्भाव समजण्यासाठी व नियंत्रणासाठी पिवळे चिकट सापळे (२५ प्रति हेक्टर) शेतात लावावे.
- रस शोषणाच्या किडीचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त दिसून आल्यास इमिडाक्लोरोपीड १७.८ एस.एल. २.५ मिली ग्रॅम किंवा अॅसीफेट ७५ ग्रॅम एस. पी. १० ग्रॅम किंवा फ्लोनिर्कमिड ५० डब्ल्यू जी. २ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारवे.
- पांढऱ्या माशीचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त असल्यास ट्रायझोफॉस ४० इ. सी. २५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारवे.
- कामगंध सापळ्यामध्ये सतत २-३ दिवस, ८-१० गुलाबी बोंड अळीचे पतंग दिसून आल्यास प्रोफेनोफॉस ५० ई. सी. प्रमाणे २० मिली किंवा लम्बडा सायहॅलोथ्रीन ५ ई. सी. १० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- बुरशीजन्य करपा रोगाच्या नियंत्रणासाठी पायरीक्लोस्ट्रोबीन २० डब्ल्यू जी. १० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- लाल्या रोगाचा प्रादुर्भाव आढळल्यास २ टक्के डायअमोनियम फॉस्फेट खताचे द्रावण १५ दिवसांच्या अंतराने दोन वेळेस पिकावर फवारवे.

ऊस

- आडसाली उसाच्या लागवडीची कामे १५ ऑगस्ट पर्यंत पूर्ण करावीत.
- लागवडीसाठी दोन सरीमधील अंतर मध्यम जमिनीत १०० सेंमी व भारी जमिनीत १२० सेंमी ठेवावे. पट्टा पध्दतीसाठी मध्यम जमिनीत ७५-१५० सेंमी. व भारी जमिनीत ९०-१८० सेंमी पट्टा पध्दतीचा अवलंब करावा.
- रोगग्रस्त किडग्रस्त शेतातील व खोडव्याचे बेणे लागणीस वापरू नये. ऊस बेणे मळयातीलच चांगले ऊस बेणे निवडून लागणीसाठी वापरावे.
- आडसाली लागण करताना को.८६०३२, को.एम.०२६५ व को. व्ही.एस.आय. ९८०५ या शिफारशीत जातीचा वापर करावा.
- ऊस बेणे लागण करण्यापूर्वी खवले कीड, पिठ्या डेकूण, लोकरा मावा, पांढरी माशी या किडीच्या नियंत्रणासाठी ३०० मिली मॅलॅथिऑन ५० टक्के प्रवाही अथवा डायमिथोएट २६५ मिली ३० टक्के प्रवाही आणि १०० ग्रॅम बावीस्टीन (०.१ टक्के) १०० लिटर पाण्यात मिसळून त्यामध्ये १० मि निटे बुडवावे आणि तेच बेणे परत १०० लिटर पाण्यात १० किलो प्रति हेक्टर अॅसेटोबॅक्ट डायझॅन्ट्रोपिकस आणि १.२५ किलो स्फुरद विरघळविणारे जिवानु प्रति हेक्टर याप्रमाणे मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात ३० मिनिटे बुडवून ठेवावे व नंतर लागणीसाठी वापरावे, त्यामुळे नत्राच्या मात्रेत ५०% व स्फुरदाच्या मात्रेत २५% इतकी बचत होते.
- वाळवी, खोडकिड व मुळे पोखरणारी अळीच्या बंदोबस्तासाठी क्लोरोपायरीफॉस २० टक्के प्रवाही २.५ लिटर १००० लिटर पाण्यात मिसळून ऊस लागणीनंतर वापरण्यावर सरीतून प्रति हेक्टर ओतावे.
- ऊस लागणीकरिता उसाच्या एक डोळा अथवा दोन डोळा टिपरीचा वापर करावा.
- उसावरील पोक्का बोईंग या बुरशीजन्य रोगाच्या नियंत्रणासाठी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यानंतर ०.३० टक्के मॅन्कोझेब या बुरशीनाशकाच्या ३ फवारण्या १२ दिवसांच्या अंतराने कराव्यात.
- हुमणी किडीचा बंदोबस्त करण्यासाठी, हुमणीग्रस्त शेतातील वाळलेली पिकांची रोपे उपटावीत. जमिनीत मुळाशेजारी मिळालेल्या अळ्या गोळा करून रॉकेल मिश्रीत पाण्यात टाकून माराव्यात. तसेच दाणेदार फोरेट १० टक्के २५ किलो किंवा काबोप्युरॉन ३ टक्के किटकनाशक हेक्टर १५ किलो या प्रमाणात वापरावे.
- आडसाली उसाची लागण केल्यानंतर जमिनीत वापसा आलेनंतर (साधारण ३-४ दिवसांनी) उसातील तणांच्या बंदोबस्तासाठी एकरी २ किलो अॅट्रॅझीन (अॅट्रॅटॉप) किंवा ६०० ग्रॅम मेट्रीब्युझीन(सेंकार) ५०० लिटर पाण्यात मिसळून संपूर्ण क्षेत्रावर फवारणी करावी.
- आडसाली उसाला लागवडीचे वेळी शिफारशीतील मात्रेच्या १० टक्के नत्र, ५० टक्के स्फुरद, ५० टक्के पालाशयुक्त खताची मात्रा द्यावी. उसासाठी नत्रयुक्त खतासाठी निमकोटेड युरियाचा वापर करावा.
- उसाला खते देताना को. ८६०३२ या जातीसाठी हेक्टर ५००:२००:२०० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश ही खतमात्रा द्यावी तर को.एम. ०२६५ व को.व्ही.एस.आय.९८०५ या जातीसाठी हेक्टर ४००:१७०:१७० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश खतमात्रेचा वापर करावा.
- माती परीक्षांच्या आधारे जमिनीमध्ये सुक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता असल्यास प्रति हेक्टर प्रति हेक्टर २५ किलो

फेरस सल्फेट, २० किलो झिंक सल्फेट, १० किलो मॅंगनीज सल्फेट आणि ५ किलो बोरॅक्स ही सुक्ष्म अन्नद्रव्ययुक्त खते चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात १०:१ प्रमाणात मिसळून २ ते ३ दिवस मुरवून सरीमध्ये चळी घेवून मातीआड करावीत.

कडधान्य पिके

- मूग आणि उडिड**
- फुलकळी लागण्याच्या आणि शेंगा भरण्याच्या अवस्थेत गरजेनुसार शिफारशीत किड व रोग नियंत्रणाचे उपाय करावेत. यासाठी मोनोक्रोटोफॉस ३६ टक्के एस एल ६२५ मि.ली. + पाण्यात मिसळणारे गंधक १२५० ग्रॅम ५०० लिटर पाणी / हेक्टर मिसळून फवारणी करावी.
- पाऊस नसल्यास संरक्षित पाणी द्यावे. अथवा २ टक्के युरिया किंवा पोटॅशियम नायट्रेटची फवारणी करावी.
- तूर**
- किड व रोग नियंत्रणासाठी एकात्मिक किड नियंत्रण पध्दतीचा अवलंब करावा.
- पाऊस नसल्यास पिकास संरक्षित पाणी द्यावे. किंवा फुलअवस्थेत २ टक्के युरियाची फवारणी करावी.

भात पीक

- रासायनिक खतांचा वापर** : हळव्या जातीमध्ये उरलेले ५० टक्के नत्र लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी द्यावे. निमगव्या व गरव्या जातीमध्ये लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी ४० टक्के नत्र आणि २० टक्के नत्र लागणीनंतर ५५ ते ६० दिवसांनी द्यावे. संकरित जातीकरिता हेक्टर उरलेले २५ टक्के नत्र लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी आणि उर्वरीत २५ टक्के नत्र लागणीनंतर ५५ ते ६० दिवसांनी द्यावे.
- पाणी व्यवस्थापन** : भात पिकाच्या योग्य वाढीकरिता व अधिक उत्पादनाकरिता भात खाचरात पाण्याची योग्य पातळी राखणे आवश्यक आहे. पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार भात खाचरातील पाण्याची पातळी पुढीलप्रमाणे असावी. भात पोटीर अवस्थेत - ५ ते ३० सें.मी.

नाचणी पीक

- पिकामध्ये नांग्या असल्यास १५ ते २० दिवसांनी नांग्या भरून घ्याव्यात.
- एक कोळपणी २० ते २५ दिवसांनी करावी. आंतरमशागत : एक कोळपणी व एक खुरपणी
- एक खुरपणी ४५ ते ६० दिवसांनी करावी.
- पेरणीनंतर ३० दिवसांनी ३० किलो नत्र द्यावे.

बाजरी

- पिकाची दोन वेळा कोळपणी व गरजेनुसार १ ते २ वेळा खुरपणी करावी. पिकास ताण पडल्यास व पाणी उपलब्ध असल्यास पिकाच्या संवेदनक्षम अवस्थेत पाणी द्यावे.

सोयाबीन

- किड व रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास शिफारशीत प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करावी.

रब्बी ज्वारी

- पहिला पंधरवाडा मुलस्थानी जलसंधारण करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलित औजाराच्या सहाय्याने २X६ मीटर सारे पाडणे/बैलाच्या सहाय्याने १०X१० मी. अंतरावर बांध घालावेत. जास्त उतार असल्यास ५X५ मी.वर सारे पाडावे.

फळबाग व्यवस्थापन

- डाळिंब** - फळातील रस शोषणारे पतंग कीडा व कोलोट्रीटीकम या रोगांचे नियंत्रण करावे.
- सिताफळ** - पिठ्या डेकूण नियंत्रणासाठी जैवीक व निंबोळीयुक्त किडनाशकाचा वापर करावा. किडग्रस्त व रोगट फळे काढून नष्ट करावीत.
- बोर** - पाने खाणाऱ्या /केसाळ अळी भुंगरे यांचे नियंत्रण करावे. मधमाशी संवर्धन करावे.
- अंजीर** - अंजीर पिकावरील खोडकिड व सुत्रकृमीचे नियंत्रण करावे. खोडांना गेरू पेस्ट लावावी.
- कागदी लिंबू** - पावसाचे जादा पाणी चराद्वारे बागेच्या बाहेर काढून द्यावे.
- आंबे** - बहाराच्या फळांची काढणी करावी.
- सिल्ला, मावा व पाने पोखरणारी अळी : डायमिथोएट २०

- मिली अथवा इमिडाक्लोप्रिड २.५ मिली/१० लि. पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी.
- कॅंकर / खैऱ्या रोग** : स्ट्रेप्टोसायक्लीन १ ग्रॅम + कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ३० ग्रॅम प्रति १० लि. पाणी.

भाजीपाला व्यवस्थापन

- खरीप कांदा पिकाचे लागवडीसाठी रानबांधणी करावी.
- कांद्याची ७ ते ८ आठवड्याची रोपे लागवडीस वापरावी.
- लागवडीचे वेळेस कांदा रोपांची मुळे किडनाशक, बुरशीनाशक व जिवानु खतांच्या द्रावणात बुडवावे.
- लागवडीचे वेळी खत मात्रेपैकी निम्मे नत्र, संपूर्ण स्फुरद व पालाश लागवडीचे वेळेस द्यावी.
- खरीप मिरची, चांगी, टोमॅटो, भेंडी, गवार, वेलवर्गीय भाजीपाला पिकांना खुरपणी करून नत्र खताचा पहिला हसा द्यावा.
- किड व रोग नियंत्रणाचे उपाय करावेत.
- सतत ढगाळ वातावरण असल्यास ७ ते ८ दिवसांच्या अंतराने बुरशीनाशकाची फवारणी करावी.
- पिकामध्ये पाणी साचू देऊ नये.
- रांगडा कांदा लागवडीसाठी बियाणाची पेरणी करावी.

आले

- वेळच्या वेळी येणारी तणे खुरपणी करून काढून टाकावीत.
- उटाळणी करणे** : आले पीक २.५ ते ३ महिन्यांचे असताना उटाळणी करावी. यामध्ये लांब दांड्याच्या खुरप्याने माती हलवली जाते. त्यामुळे मुळ्या तुरून त्याठिकाणी नवीन तंतुमुय मुळे फूटतात. आले पिकास ६ व्या ते ७ व्या महिन्यात फुले येतात त्यास हुरडे बांड असे म्हणतात. उटाळणी हुरडे बांड येण्यापूर्वी करावी. हुरडे बांड फुटल्यावर या पिकाच्या पानांची वाढ थांबून फण्याची वाढ होण्यास सुरुवात होते.
- उटाळणीनंतर पाण्याचा हलका ताण द्यावा म्हणजे फुटवे चांगले फुटतात.
- जमिन चुनखडयुक्त असेल तर पाने पिवळी पडलेली व शेंडा करपलेला दिसतो यावेळी मुळांना स्फुरद उपलब्ध होत नाही व त्यासाठी स्फुरद उपलब्ध करणारे जिवानु खत एकरी २ किलो पाण्याद्वारे द्यावे.
- रिमझीम पावसात शाक्रीय वाढ चांगला जोर धरू लागते. अशावेळेस पिकास जास्त खाद्य अन्न लागते. त्याच्या वाढीचे बारकाईने निरीक्षण करून नत्राचा दुसरा हसा ६० किलो नत्र द्यावे.
- हेक्टर १.५ ते २.० टन करंजी किंवा निंबोळी पेंड द्यावी.
- कंदकूज रोगापासून आले पिकाचे संरक्षण करावे.** आले पिकावरील कंदकूज हा एक प्रमुख रोग आहे. वेळीच खबरदारी न घेतल्यास या रोगामुळे ५० टक्के पर्यंत नुकसान होऊ शकते. भरपूर पाऊस, भारी काळी कसदार, कमी निचरा असणारी जमीन या रोगास पोषक ठरते. हा रोग ऑगस्ट ते सप्टेंबर या कालावधीमध्ये जास्त प्रमाणात दिसून येतो. प्रथम पानांच्या शेंडयावरून व कडांनी पिवळे पडून झाड खालीपर्यंत वाळले जाते. खोडलागता जमिनीलागताचा भाग काळपट राखी पडतो. याच ठिकाणी माती बाजूस करून पाहिल्यास गड्डाही वरून काळा पडलेला व निस्तेज झालेला दिसतो. या भागावर दाब दिल्यास त्यातून कुजलेले, घाण वास येणारे पाणी बाहेर येते. अशा झाडाचे खोड थोडे जरी ओढले तरी चटकन हातात येते. हा रोग प्रामुख्याने सुत्रकृमी किंवा खुरपणी करताना, आंतरमशागत करताना कंदास इजा झाल्यास त्यातून पिथीयम, फयजेरियम यासारख्या बुरशींचा गड्ड्यामध्ये शिरकाव होऊन कंद कुजण्यास सुरुवात होते.
- या रोगाच्या नियंत्रणासाठी लागवड करताना निरोगी बियाण्याचा वापर करावा. जमीन हलकी ते मध्यम परंतु उत्तम निच-याची निवडावी. पावसाळ्यात शेतामध्ये चर घेवून पाण्याचा निचरा करून यावा. तसेच मेटॅलॅक्सिल ८ टक्के + मून्कोझेब ६४ टक्के हे संयुक्त बुरशीनाशक २.५ ग्रॅम प्रति लिटर किंवा कार्बेन्डाझिम (५० डब्ल्यू.पी.) १ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात किंवा मॅन्कोझेब २.५ ग्रॅम प्रति लिटर यापैकी एका बुरशीनाशकाची आलटून पालटून फवारणी करावी. लागवडीच्या वेळी ट्रायकोडर्मा प्लस ५ किलो प्रति हेक्टर शेणखतातून मिसळून घ्यावा.

पशुसंवर्धन

- गोठयातील जमीन कोरडी राहण्यासाठी चुन्याचा प्रयोग करावा. ज्वारी किंवा गव्हाचा तुसात चुना मिसळवून त्याचा पातळ थर अंधारल्याने गोठयातील आर्द्रता कमी होतेव गोठे स्वच्छ व कोरडे राहण्यात मदत होते.

- जनावरांचे खुर वाढले असतील तर ते कापून घ्यावेत.
- गोठयात पावसाचे पाणी जमा होवून चिखल होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

अवजारे

फुले मोल नांगर

- क्षारपड व पाणथळ जमिनीतील अतिरिक्त पाण्याचा आणि क्षारांचा निचरा करण्यासाठी कमी खर्चात मोल निचरा पध्दती राबविण्यासाठी.
- मोल नांगराने मोल निचरा करण्यासाठी हेक्टर रु. १५०० इतका खर्च येतो.
- मोल नांगर ६० ते ७२ एच.पी. ट्रॅक्टरद्वारे ओढता येतो.
- या यंत्राद्वारे दोन मोलमध्ये ४ मिटर अंतर ठेवल्यास प्रति तासाला ०.३ हेक्टर क्षेत्र करता येते.

विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील विक्री केंद्रे

नं.	विभाग	विक्री केंद्र	फोन नं.
१	राहुरी	मध्यवर्ती विक्री केंद्र, मफकृवि, राहुरी	०२४२६-२४३३४५
		कृषि संशोधन केंद्र, चास	०२४११-२५७००२५
		कृषि तंत्र विद्यालय, पुणतांबा	०२४२३-२७४२२४
		कृषि संशोधन केंद्र, सावळेविहीर	-
२	निफाड	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड	-
		कृषि संशोधन केंद्र, पिंपळगाव बसवंत	०२५५०-२५०३०५
		डाळिंब संशोधन केंद्र व प्रशिक्षण केंद्र, लखमपूर	०२५५५-२३५४४४
		विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी	०२५५३-२४४०१३
		कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	०२५६४-२२२८२
३	धुळे	कृषि विज्ञान केंद्र, जळगांव	-
		तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	०२५७-२२५०८८८
		कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे	-
४	पुणे	कृषि महाविद्यालय, पुणे	०२०-२५५३७०३३
		राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, गणेशखिंड	०२०-२५६९३७५०
		कृषि तंत्रज्ञान विद्यालय, मांजरी	-
		कृषि संशोधन केंद्र, वडगाव मावळ	०२११४-२३५२२९
		मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव	०२१६९-२६५३३८
५	सोलापूर	कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ	०२१७९-२३३००१
		कृषि संशोधन केंद्र, पंढरपूर	०२१८६-२२३६२२
		विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	०२१७२-३७३०४७
६	कोल्हापूर	प्रादेशिक उस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	०२१३-२६५१४४५
		कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	०२३१-२६०५८५१
		कृषि विज्ञान केंद्र, बोर्गाव	०२१६२-२६५२२८
		कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज	०२३३-२४३७२८८
		कृषि संशोधन केंद्र, कराड	०२१६४-२४५१५२
		कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज	०२३२७-२२२४५६
		गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर	०२१६८-२७१०६९

पाणलोट विकास हा मंत्र खरा, कोरडवाहू शेती समृद्ध करा